

SETKÁNÍ S KNIHOU

Nebe

Mieko Kawakami

Metodiku zpracovala:

Mgr. Alexandra Filarová

Konzultace:

Mgr. Petra Strnadlová

Věková kategorie:

8. – 9. ročník

Zaměření (cíl, obsah) lekce:

Opakování učiva (šikana); zamyšlení nad motivy agresorů; obrana

Vyučovací předměty:

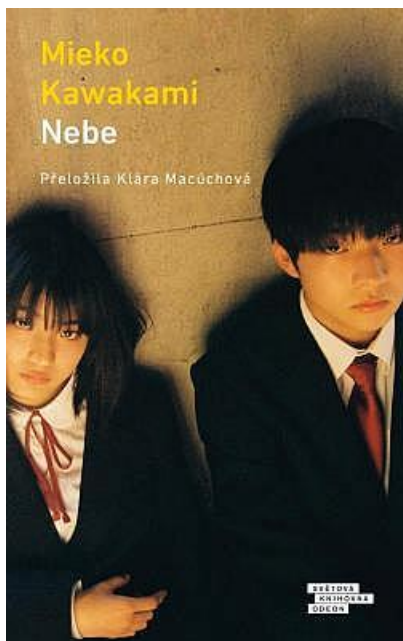
český jazyk, občanská výchova

Bibliografie:

KAWAKAMI, Mieko. *Nebe*. Přeložil Klára MACÚCHOVÁ. *Světová knihovna (Odeon)*. Praha: Odeon, 2023. ISBN 978-80-207-2162-4.

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Stručný obsah

Mieko Kawakami získala za román *Nebe* japonské literární ocenění (Cenu Murasaki Šikibu) a dostala se do nejužšího výběru na Mezinárodní Bookerovu cenu (2022). Protagonistu a zároveň vypravěče románu, čtrnáctiletého středoškoláka, poznává čtenář pod přezdívkou Šilhavec, kterou mu dali spolužáci. Kvůli tomu je také ve škole objektem šikany. Chlapec mlčky v osamění trpí, dokud nenaváže přátelství se spolužačkou Kodžimovou – ta jediná dokáže pochopit, co prožívá, protože je rovněž terčem šikany. Svět osamělého, do sebe uzavřeného chlapce se rázem změní, když má možnost sdílet své trápení, diskutovat o důvodech šikany, morálce šikanujících, ale i obětí. Kodžimová Šilhavce přiměje, aby se zamýšlel nad vlastní pasivitou

tváří v tvář násilí, a přisuzuje morální převahu, ba i jisté vítězství těm, kdo se stávají oběťmi.

Zdroj: <https://www.knihydobrovsky.cz/kniha/nebe-522200721>

O autorovi

Mieko Kawakami (japonsky 川上 未映子, * 29. srpna 1976 Ósaka) je japonská spisovatelka a básnířka, jejíž díla byla přeložena do více než 30 jazyků a získala prestižní japonská literární ocenění. Ve svých realistických prózách se zamýšlí nad etickými otázkami a dilematy moderní japonské společnosti. Vyrůstala v chudých poměrech v rodině bez otce, jen s matkou, babičkou a dvěma sourozenci. V roce 2002 se začala věnovat zpěvu, postupně vydala tři alba, a aby podpořila svou hudební kariéru, začala psát blog. V době největší slávy její blog, v němž se věnovala intimním záležitostem ženského těla a duše, zaznamenal přes 200 000 návštěv denně. V roce 2006 ukončila svou hudební kariéru, aby se mohla soustředit na psaní. Debutovala jako básnířka a v roce 2007 vydala svou první novelu *Moje ego, moje zuby a svět*. V roce 2008 obdržela za novelu *Prsa a vajíčka*, vycházející z jejího blogu, Akutagawovu cenu pro začínající autory. Mieko Kawakami si také zahrála ve filmu *Pandořina skříňka*. Za svůj výkon obdržela cenu pro začínající herečky. Spolupracuje i s rozhlasem a televizí. Podle jedné z jejích povídek byl v roce 2023 v Japonsku natočen celovečerní film *Ice cream Fever*.

Zdroj: https://cs.wikipedia.org/wiki/Mieko_Kawakami

Předpokládaná délka práce s knihou – 3 vyučovací hodiny.

EVOKACE

V úvodu práce žáci vyřeší tři úkoly, pomocí kterých získají tři indicie, které napovědí téma knihy.

1. Vyřeš jednotlivá zadání a sestav citát.
 - Ukazovací zájmeno v mužském rodě (tři písmena). (7)
 - Slovo opačného významu ke slovu nikdy. (3)
 - Synonymum ke slovu skutečný (příbuzné slovo se slovem pravda začínající na o). (1)
 - Sloveso potřebovat - 3. osoba, číslo jednotné, způsob oznamovací, čas přítomný. (9)
 - Číslovka řadová – 2. (rod mužský, 1. pád) (8)
 - Vztažné příslovce vztahující se k času (tři písmena). (5)
 - Synonymum ke slovu kamarád – 1. pád, číslo jednotné, rod mužský, vzor muž. (2)
 - Zájmeno on – 4. pád. (6)
 - Sloveso uhodnout - 3. osoba, číslo jednotné, způsob oznamovací, čas budoucí. (4)

Slova sestav dle daného pořadí (čísla v závorkách) a napiš, jak zní abstraktní podstatné jméno, kterého se citát týká. Vyřešil jsi první indicii. Gratuluji.

Řešení: Opravdový přítel vždycky uhodne, kdy ho ten druhý potřebuje. (Jules Renard)

Indicie – PŘÁTELSTVÍ

2. V následujícím textu je vpašováno šest písmen, která tam nepatří. Vypiš je a sestav slovo. Vyřešil jsi druhou indicii.

Šilhání (STRABISMUS) je poruchou zraku na základě ztráty koordinace pohybu obou očí. Nasťává při něm stav odchýlení očí při pozorování předmětu. Šilhavost není jen iestetickým problémem. Důsledkem odlišnosti osy rovin sledovaného předmětu vzniká dvojité vidění. Mozek se tento stav snaží potlačit, aby dostal správný a ostrý výsledný obraz. Proto slabší oko ignoruje.

Řešení: AŠIAKN – ŠIKANA

3. Text v úkolu č. 2 se týká šilhání. Jak zní slovo cizího původu, které označuje zdravotní postižení omezující schopnosti člověka.

Řešení: HANDICAP

Žáci vyluštili tři indicie, které by jim měly napovědět obsah knihy.

Následuje skupinová práce. Každý žák ve skupině (počet žáků ve skupině určí učitel) dostane pracovní list, na kterém je uvedena první věta knihy – **„Jednoho dne koncem dubna jsem ve škole otevřel penál a mezi tužkami jsem objevil na několikrát složený papírek.“** Úkolem žáků je vymyslet a napsat druhou, třetí, ... větu. V psaní textu se střídají. Pracovní listy si posílají v kruhu (kolik dětí je ve skupině, tolik vznikne příběhů). Na začátku psaní dětem sdělíme, kolik vět budou dopisovat (záleží na učiteli, schopnosti žáků, náladě ve třídě...), před poslední (nejvhodněji dvanáctou) větou žáky upozorníme, že větou budou svůj text končit. Texty si navzájem přečtou a vyberou jeden, který budou sdílet s celou třídou.

Přečteme žákům úvodních třináct vět knihy:

Jednoho dne koncem dubna jsem ve škole otevřel penál a mezi tužkami jsem objevil na několikrát složený papírek. A na něm bylo tenkým písmem, které vypadalo jako drobné rybí kosti, napsáno: Jsme kamarádi. Nic víc.

Rychle jsem papírek vrátil zpátky do penálu. Potřeboval jsem to rozdýchat. Rozhlédl jsem se po třídě a snažil se u toho vypadat maximálně nenápadně. Zrovna probíhala přestávka jako každá jiná, stejné žertování spolužáků, stejné známé klábosení a hulákání. Abych se uklidnil, opakovaně jsem si zarovnával okraje učebnic a sešitů a ořezal si tužky. Dal jsem si s tím vážně načas. Konečně zazvonilo na třetí hodinu. Ozvalo se šoupání židlí, do třídy vešla učitelka a začalo vyučování.

Ten vzkaz jsem si neuměl vysvětlit jinak, než jako součást šikany, nic jiného to být nemohlo, ale nechápal jsem, proč na mě kluci zničehonic zkoušejí něco tak divného. Jen jsem si sám pro sebe povzdechl a upadl do skleslé nálady. Na tom ale nebylo nic neobvyklého.

Pak jim stručně sdělíme obsah knihy.

UVĚDOMĚNÍ – druhá vyučovací hodina

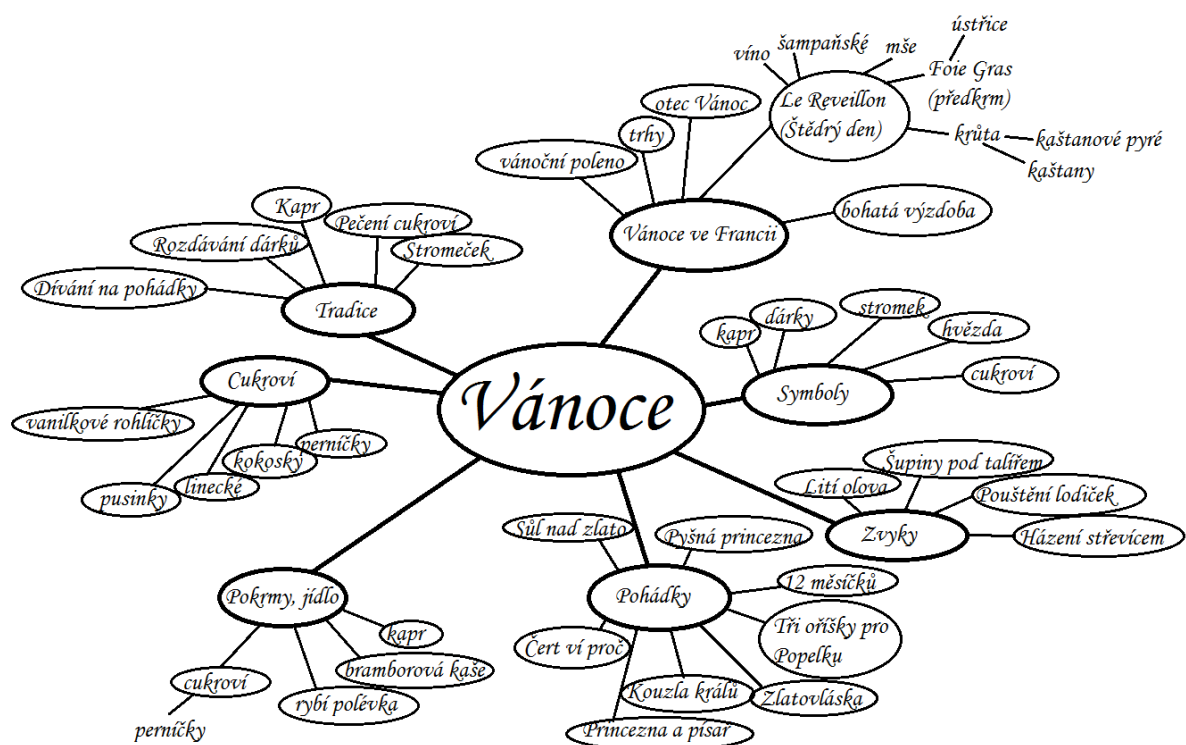
Následující práce je vhodná především do občanské výchovy. Zaměřuje se na téma šikanování.

V rámci skupinové práce zapíší žáci pomocí myšlenkové mapy vše, co o tématu vědí, co by chtěli zjistit.

Návod na myšlenkovou mapu v bodech

1. Ideálně začínejte někde přibližně ve středu papíru.
2. Jedťte podle směru hodinových ručiček a dle souvislostí.
3. Vyznačte hlavní věci v myšlenkové mapě. Čím důležitější, tím větší.

Vzor myšlenkové mapy na téma „Vánoce“

(<https://www.bing.com/images/search?q=my%c5%a1lenkov%c3%a1+mapa&form=HDRSC3&first=1>)

Po ukončení práce myšlenkové mapy vystavíme a žáci si prohlédnou výstupy svých spolužáků.

Následuje diskuse a doplnění myšlenkových map. Měly by se tam objevit pojmy OBĚŤ, AGRESOR, PŘIHLÍŽEJÍCÍ, POMOC, RODINA, ŠKOLA, KAMARÁDI

Třetí vyučovací hodina

Hledání odpovědi na téma PROČ. Práce s textem metodou podvojný deník.

Základem metody podvojný deník je čistá stránka rozdělená uprostřed svislou čarou. Učitel vyzve žáky, aby na levou stranu vypsali doslova z textu nějakou část (větu, myšlenku), která na ně silně zapůsobila (například jim připomněla nějaký zážitek nebo je pro ně z nějakého důvodu záhadná, či s nějakou pasáží nesouhlasí nebo je zaujal autorův styl či technika). Napravo od čáry si zaznamenají souvislým textem komentář ke zvolené pasáži: Co je přimělo zaznamenat si právě ji? Co jim připomněla? Jaké otázky v nich vyvolala?

Metodu můžeme využít při čtení různých textů, při zápisu čtené knihy atd. V tomto případě budeme postupovat dle následujících instrukcí:

- Žáci si v průběhu četby vypíší alespoň tři citace a komentáře k nim. Výpisky si dělají hned při prvním čtení textu.

- Učitel následně prochází popořadě text a vyzývá žáky, aby doslovně přečetli své zápisy z podvojného deníku. Na komentáře navazuje a ptá se ostatních, zda i oni si pasáže všimli a jaké k tomu mají poznámky.
- Učitel může upozornit na shody a rozdíly a následně podnítit diskuzi.

„Vy všichni,“ vysoukal jsem ze sebe pomalu a schoval jsem si roztřesené ruce do kapes. „Neustále se na mě dopouštíte násilí.“

„Násilí?“

„Nutíte mě dělat různé věci, kopete mě, bijete. Mlátíte mě a ubližujete mi jenom proto, že mám strabismus,“ řekl jsem.

.....

„Proč,“ vydal jsem ze sebe, ale pak jsem se nezmohl ani na jediné další slovo. Mlčel jsem a Momose si povzdechl, jako by mu docházela trpělivost.

„O co ti, sakra, jde?“ řekl otráveně a znovu si povzdechl.

„Proč,“ zopakoval jsem. „Jak jste mi to mohli udělat? Proč děláte... takový nesmyslný věci? Jak můžete... Nikdo nemá právo dopouštět se na jiným takovýho násilí. Nikdo nikde,“ dával jsem si záležet na každém slovu. „Já jsem vám neudělal nic, co by vás ospravedlňovalo k násilí.“

Mimose si pohrával s prsty a díval se někam do úrovně kolen.

„A k tomu, že mám strabismus... Já netvrdím, že si nesmíte myslet nic o tom, jak vypadám, jaký mám oči. Pohled na mě každého překvapí, lidi ode mě často odvracejí zrak jinam, na takový reakce jsem už zvyklej. Je mi jedno, co si kdo myslí. Myslete si, co chcete, ale nechte mě na pokoji.“

.....

„Já dost dobře nechápu, o čem to tady mluvíš,“ Momose trochu povytáhl jedno obočí a podíval se na mě. „Prostě tomu nerozumím.“

„Čemu na tom nerozumíš?“ zeptal jsem se.

„Tak zaprvé, předtím jsi říkal, že jsme na tom stejně ve smyslu, že si nemůžeme vybrat, jak se narodíme, v tom jsi ale úplně vedle. Jak vidíš, já na rozdíl od tebe nešilhám, nejsem jako ty, a ty jsi šilhavý, čili nejsi jako já,“ zasmál se Momose. „My dva se nemůžeme lišit víc. A za druhý, o čem jsi to mluvil potom? Jo, říkal jsi, že nikdo nemá právo páchat na jiným násilí. Nebo jako proč tě nemůžeme nechat na pokoji, když jsi nám nic neudělal. Není mi jasné, co to má být za úvahu. Nechápu.“

„Co je na tom k nepochopení?“ zeptal jsem se.

„Lidi nedělají věci, protože na ně mají právo. Dělají je proto, že je chtějí dělat.“ Momose si odkašlal. Když mluvil, cvrnkal si do kloubu ukazováčku. „Cos to ještě říkal? Jo, že to, co děláme postrádá smysl, že jo? S tím bych mohl souhlasit, že je to nesmyslný, no a co? To snad nevadí, že je to zbytečný. Ty chceš, aby tě lidi nechali na pokoji, v tom máš samozřejmě naprostou svobodu, ale taky lidi mají naprostou svobodu v tom, jak na tvoje chtění zareagují. V tomhle bodě není vždycky snadný najít shodu. Nemůžeš si stěžovat na svět, že se k tobě nechová tak, jak by sis přál, že ne? Nemám pravdu? Jinými slovy, v tomhle případě můžeš vyjádřit, co očekáváš, ale v zásadě se nemůžeš plést do toho, co si myslím a jak jedním já. To přece není totéž.“

Prohlížel jsem si Momoseho ruce a v duchu si přehrával, co právě řekl. „A kromě toho“, pokračoval, „něco mě napadlo, když jsi mluvil o svých očích. S tvým šilháním nebo něčím takovým to všechno nemá vůbec nic společného.“

Z Momoseho slov jsem celý zkameněl.

S mým šilháním to nesouvisí? Tlukot srdce jsem cítil až v krku, uši jsem měl v křečovitém napětí. Znovu a znovu jsem olizoval rty, vydechl jsem a nadechl se a přiškrčeným hlasem jsem se zeptal: „Co to... jak tomu mám rozumět?“

Momoseho zřejmě pobavil můj hlas, protože se zasmál, když mě slyšel. „No jo, je vidět, žeš to špatně pochopil. Ale jo, já vím, že jsi ve škole šikanovanej. Pro mě to teda žádná úžasná zábava není, vím, že se ti většina žáků ve škole posmívá, že tě kopou, mlátí, a vím, že se to děje každý den, ale mě nějak nezajímá, co ti prováděj. Strach, jak říkáš, je u tebe na denním pořádku. To beru. Je pravda, že šilháš, a vím, že ti říkají šilhavec, jenomže to je jen náhoda a nemá to nic společného s tím, co se děje. O tvoje šilhání nejde, to není ten rozhodující faktor, proč tě ve škole šikanují.“

„Nechápu, jak to myslíš,“ řekl jsem. „Z mých očí si děláte legraci pořád dokola, děláte ze mě kvůli tomu blbce, nadáváte mi, říkáte mi šilhavec, napadáte a mlátíte mě v jednom kuse, tak jak to, že s tím moje oči nemají nic společného?“

„Tak poslouvej,“ Momose se uchichtl a podíval se na mě. „Vůbec to nemusíš být ty. Nezáleží na tom, koho šikanují, mohl by to být kdokoli jiný. Prostě jsi byl náhodou po ruce a my jsme náhodou měli určitou náladu, takže se věci seběhly tak, jak se seběhly. To je všechno.“

„Nechápu, co tím myslíš,“ konečně jsem se zmohl zopakovat silnějším hlasem.

„Co je ti na tom nesrozumitelného? Říkám ti, že tě nikdo nešikanuje kvůli šilhavému oku,“ Momose podrážděně vydechl.

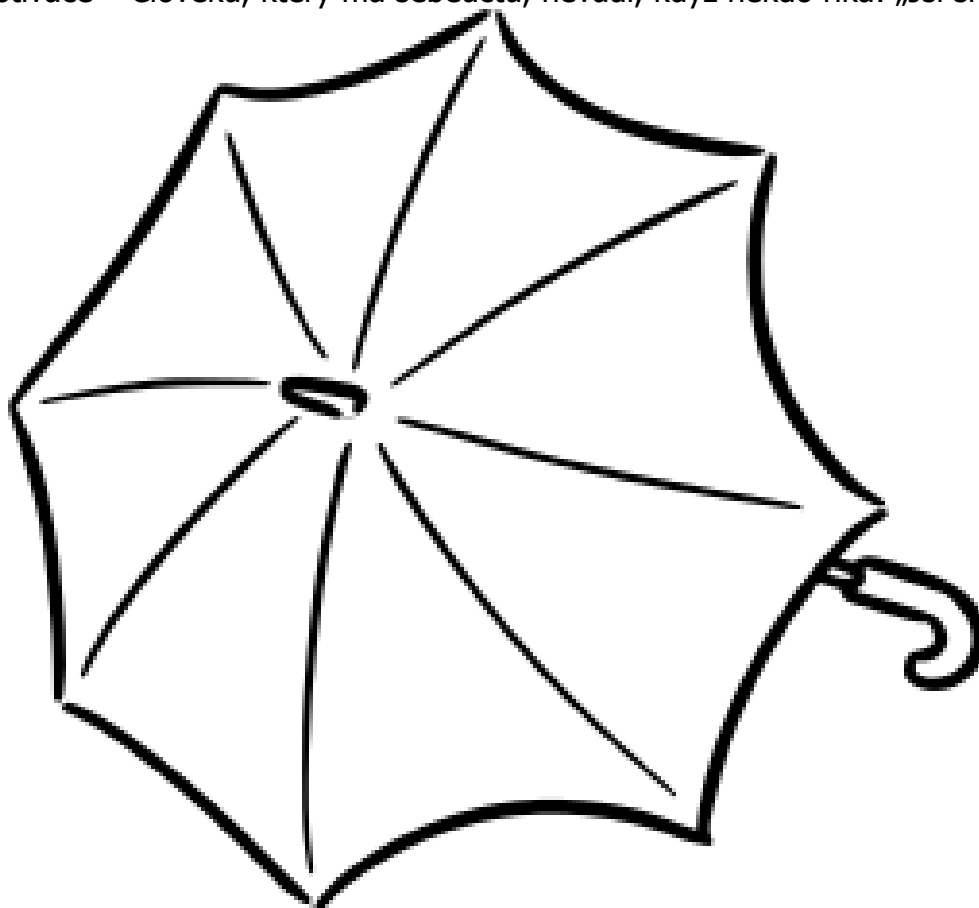
Náměty k diskusi:

- ŠIKANÁ – Chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit, zastrašit jiného. Šikany se dopouštějí chlapci i dívky. Šikana je školou bezpráví, bezohlednosti a zbabělosti.
- OBĚŤ – V podstatě se každý člověk liší od ostatních. Tuto odlišnost si agresori berou jako záminku (barva očí, vlasů, oblečení, ...), aby mohli šikanovat.
- CO DĚLAT – Nedovolit, aby to někomu, kdo šikanuje, jen tak prošlo. Nahlaste to rodiči, učiteli, na lince důvěry Je důležité sebrat odvahu a udělat to. Pokud jste šikanu nahlásili a nic se neděje, stěžujte si. Máte na to právo!

REFLEXE

Deštník sebeúcty – Do prázdných políček vepsat vlastnosti, schopnosti, dovednosti, kterých si na sobě vážíme (jsme v nich dobří, umíme je). Doporučení - používat různé barvy.

Motivace – Člověku, který má sebeúctu, nevadí, když někdo říká: „Jsi srab.“

Pracovní list pro žáky

1. Vyřeš jednotlivá zadání a sestav citát.
 - Ukazovací zájmeno v mužském rodě (tři písmena). (7)
 - Slovo opačného významu ke slovu nikdy. (3)
 - Synonymum ke slovu skutečný (příbuzné slovo se slovem pravda začínající na o). (1)
 - Sloveso potřebovat - 3. osoba, číslo jednotné, způsob oznamovací, čas přítomný. (9)
 - Číslovka řadová – 2. (rod mužský, 1. pád) (8)
 - Vztažné příslovce vztahující se k času (tři písmena). (5)
 - Synonymum ke slovu kamarád – 1. pád, číslo jednotné, rod mužský, vzor muž. (2)
 - Zájmeno on – 4. pád. (6)
 - Sloveso uhodnout - 3. osoba, číslo jednotné, způsob oznamovací, čas budoucí. (4)

Slova sestav dle daného pořadí (čísla v závorkách) a napiš, jak zní abstraktní podstatné jméno, kterého se citát týká. Vyřešíš tak první indicii. Gratuluji.

Citát:

Řešení:

2. V následujícím textu je vpašováno šest písmen, která tam nepatří. Vypiš je a sestav slovo. Vyřešíš ji druhou indicii.

Šilhání (STRABISMUS) je poruchou zraku na základě ztráty koordinace pohybu obou očí. Nasťává při něm stav odchýlení očí při pozorování předmětu. Šilhavost není jen iestetickým problémem. Důsledkem odlišnosti osy rovin sledovaného předmětu vzniká dvojité vidění. Mozek se tento stav snaží potlačit, aby dostal správný a ostrý výsledný obraz. Proto slabší oko ignoruje.

Řešení:

3. Text v úkolu č. 2 se týká šilhání. Jak zní slovo cizího původu, které označuje zdravotní postižení omezující schopnosti člověka.

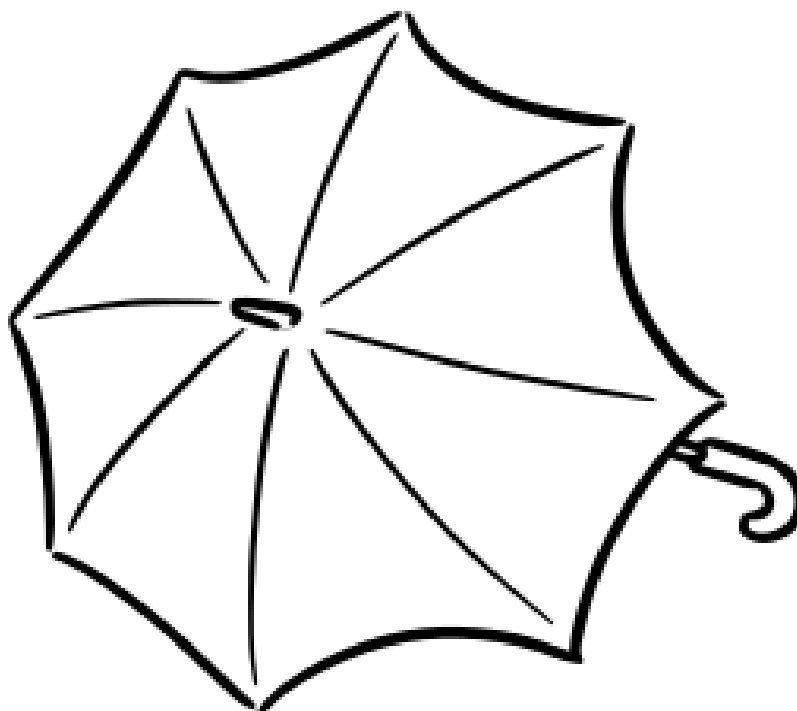
Řešení:

1.	<i>Jednoho dne koncem dubna jsem ve škole otevřel penál a mezi tužkami jsem objevil na několikrát složený papírek.</i>
2.	

3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	

Deštník sebeúcty – Do prázdných políček vepiš vlastnosti, schopnosti, dovednosti, kterých si na sobě vážíš (jsi v nich dobrý/á, umíš je). Doporučení - používej různé barvy.

Člověku, který má sebeúctu, nevadí, když mu někdo říká: „Jsi srab.“

Tento materiál vznikl v rámci projektu Místní akční plán Frýdek-Místek IV a je veřejně dostupný pod otevřenou licencí Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International (CC BY-SA 4.0), která umožňuje jeho volné šíření a úpravy za podmínky uvedení autora a zachování stejné licence.